MÛSÂ KÂZIM

Eshâb-ı kiramın sohbetinde bulunmakla şereflenen Tabiîn devrinin yüksek âlimlerinden ve evliyânın büyüklerinden. Oniki imâmın yedincisidir. Ca'fer-i Sâdık'in oğlu, İmâm-ı Ali Rızâ'nın babasıdır. Resûlullah efendimizin torunu olup, hazret-i Ali ile hazret-i Fâtıma'nın evlâtlarındandır. Hazret-i

Hüseyin’in çocuklarından olduğu için “seyyid”dir. Asıl adı, Mûsâ bin Ca’fer-i Sâdık bin Muhammed Bâkır bin Ali Zeynel’âbidîn bin Hüseyin bin Ali bin Ebî Tâlib’dir. Künyesi, “Ebü’l-Hasan” ve “Ebû İbrâhîm’dir. Kâzım, Sabır, Sâlih, Emîn... gibi birçok lakabları vardır. En meşhûru “Kâzım’dır. Hilminin (yumuşaklığının) çokluğundan, kendisine kötülük yapanlara dahi kızmayıp bağışladığından, gazâbına hâkim olduğundan “Kâzım” lakabı verilmiştir.

İmamlığı yirmibeş sene üç ay sürmüştür. Erkek çocukları, Ali Rızâ, Zeyd, İbrâhîm, Ukayl, Hârûn, Hasan, Hüseyin, Abdullah Ekber, Abdullah Asgar, Muhammed, Ahmed, Ca’fer, Yahyâ, İshâk, Abbâs, Ebü’l-Kâsım, Hamza, Abdurrahmân Kâsım, Ca’fer-i Ekber, Cafer-i Asgardır. Kızları ise onsekizdir. Her biri zamanının en çok ibâdet edenleri ve kerîmeleri idiler.

Annesi câriye idi. Adı, “Humeyde-i Berberiyye”dir. Mekke ile Medine arasında bulunan “Ebvâ” denilen yerde, 128 (m. 745) senesi Safer ayının yirmiüçüncü Pazar günü doğmuştur. 186 (m. 802) senesinde, Bağdâd’ta hapishânede iken vefât etti. Bağdâd’ın on kilometre kuzeybatısında “Kâzımıyye” mahallesinde defin olunmuştur. Bu mahalle Dicle nehrinden beş kilometre içerdedir. Büyük ve çok süslü bir türbesi ve hemen yanında büyük bir câmi vardır. Müslümanların en çok ziyâret ettiği türbelerden biridir, İmâm-ı a’zam hazretlerinin türbesi de Dicle kenarındadır.”;

Mûsâ Kâzım hazretleri yüksek bir âlim ve büyük bir evliyâdır. Din bilgilerinde ictihâd derecesine yükselmişti. Her ilimde imâm, üstâd, büyük bir rehberdi. Çok ibâdet ederdi. Geceyi hep namazla geçirirdi. Bu hâllerinden dolayı, kendisine “Sâlih kul” adını vermişlerdi. Tasavvuf ilminde, ehl-i sünnetin gözbebeğidir. Bu ilme âit ma’rifetleri, isteyen müslümanların kalblerine akıtan bir kaynaktır. Resûlullah efendimiz üç vazîfesinden biri de, tasavvuf ma’rifetlerini bilgilerini öğretmek ve kalblere yerleştirmekti. Bu vazîfeyi; kendisinden sonra dört halifesi tam olarak yerine getirdiler. Dört halifeden sonra İslâmiyet her yere yayılmış ve müslümanların sayısı çoğalmıştı. İslâm âlimleri, Resûlullahın “sallallahü aleyhi ve sellem” vazîfelerini yerine getirmekte aralarında vazîfe taksimi yaptılar. Kelâm (akâid, îmân) bilgilerini “Mütekellimîn” adı verilen âlimler yaydılar, öğrettiler. Fıkıh ya’nî amel, ibâdetleri ve işleri öğreten âlimlere “Fukahâ” denildi. Tasavvuf bilgilerini de oniki imâm ve diğer tasavvuf âlimleri öğretip kalblere akıttılar. Oniki imâmın her biri, ehl-i sünnet i’tikâdındaki müslümanların gözbebeği olmuştur. Onları ve bu aileye mensûb olanların hepsini sevmeyi, dünyâ ve âhıret se’âdetlerinin sermâyesi bilmişlerdir.

Mûsâ Kâzım hazretleri, hadîs-i şerîf ilminde sika (güvenilir) bir râvidir. Büyük bir hadîs imamıdır. Oğulları Ali Rızâ ve İbrâhîm, İsmail, Hüseyin ile kardeşleri Ali ve Muhammed, O’ndan hadîs-i şerîf rivâyet etmişlerdir. Resûlullaha kadar varan bir rivâyet ile bildirdiği bir hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

“Yemekten önce el yıkamak, fakîrliği yok eder. Yemekten sonra yıkamak da, üzüntüyü giderir...”

Mûsâ Kâzım hazretlerinin yaşadığı devirde, Ehl-i beytten olanlara maalesef birçok haksızlıklar yapılmıştır. Zamanın sultanları tarafından birkaç kerre hapse atılmış ve hapiste iken vefât etmiştir. Halbuki dünyâya düşkün değildi. Zühd ve takvâsı çoktu. Affı ve ihsânı, kerem ve cömertliği ile meşhûrdur. Medîne-i münevverede otururdu. Siyâsete hiç karışmadığı halde Abbasî halifelerinden Muhammed Mehdî kendisini Medine’den Bağdâd’a getirterek hapsetmiş, bir müddet sonra hazret-i Ali’yi rü’yâsında görüp, kendisine Kur’ân-ı kerîmde Muhammed suresindeki 22. âyet-i kerîmeyi okuyarak, (Ey Muhammed demek ki, idâreyi ele alırsanız, hemen yeryüzünde fesat çıkaracak ve akrabalık bağlarını kesip atacaksınız) hitâb ettiğinden, hemen Mûsâ Kâzım’ı (radıyallahü anh) hapisten çıkararak, kendisine ve evlâtlarına karşı isyan etmeyeceğine yemîn etmesini teklif etmiş, İmâm-ı Mûsâ Kâzım da, “Bu işi asla yapmam ve şânıma da yakıştırmam” buyurunca, doğru söylediğini tasdîk etmiş ve bu teminatın üzerine, Medine’ye dönmesine izin vermişti. Sonra halife Hârûn Reşîd, 179 (m. 795) yılında Umre’den dönerken, Medine’ye uğramış, İmâm hazretlerini yanına alıp Bağdâd’a getirmiştir. Ardı arkası kesilmeyen hadîselerin yatışması sona erdirilmesi düşüncesi ile O’nu tekrar hapsettirmiştir. “Bağdâd Târihi” kitabının yazarı Hatîb’in rivâyetine göre, ölünceye kadar hapiste tutmuştur. Diğer bir rivâyete göre, Hârûn Reşîd de gördüğü korkulu bir rü’yâ üzerine, O’nu hapishâneden çıkarıp, Medine’ye göndermişti. Ancak Bağdâd’ta vefât etmiş olması, Hatîb’in rivâyetini kuvvetlendirmektedir. Hattâ zehirletilerek vefât ettiği de rivâyet olunur. Yedi sene zindanda kaldı.

Hasiphânede iken Hârûn Reşîd’e yazdığı mektûbta şöyle dedi: “Benden belâ ve musîbet son bulmıyacak, buna

karşılık, sen de dâima rahat ve genişlik içerisinde olacaksın. Yalnız şunu unutma ki, sonu gelmiyen âhırete sen de, ben de gideceğiz."

Yahyâ bin Hâlid Bermekî tarafından hurma içinde zehir verilerek öldürüldüğü rivâyet olunmaktadır. Zehir verildiği gün Mûsâ Kâzım hazretleri, "Bana bugün zehir verdiler. Yarın vücûdum sararacak, sonra yarısı kızaracaktır. Ertesi gün de siyah olacaktır. O zaman vefât ederim" buyurmuştur. Dedikleri aynen olmuştur.

Mûsâ Kâzım'ın (radıyallahü anh) hayatı, faziletlerle, üstünlüklerle dolu, sevdiklerine ibret veren ve yol gösteren kerâmet ve menkıbeleri çoktur. Rûhlara gıda olan sözleri o kadar çoktur ki, ba'zıları kitaplara geçirilmiş, ba'zıları da dilden dile, gönülden gönüle akıp gelmiştir.

O'nu seven ve O'ndan istifâde eden âlimlerden Şakîk-i Belhî "kuddise sirruh" şöyle anlatıyor:

"Hacca gidiyordum. Fâriziyye'ye vardım, orada, güzel yüzlü, buğday benizli, yün elbiseli, başı sarıklı ve ayağında nalını bulunan bir genç gördüm. İnsanlardan ayrı bir yerde yalnız oturuyordu. Kendi kendime, "Bunun tasavvuf talebesinden olması lâzımdır, bu yolda müslümanlardan ayrı duruyor, gidip biraz ağır konuşayım da bu işten vaz geçsin" dedim. Yanına yaklaşınca, bana: "Ey Şakîk" diye hitâb ederek, "Zandan çok sakınınız, zira ba'zı zanlar günâhdır" Hucurât sûresi 12. âyet-i kerîmesini okudu. Bir tarafa doğru gitti. Kendi kendime, "Bu bir sâlih kişi olmalı, adımı ve kalbimdekini bildi" dedim. Arkasından, helâllaşayım diye gittim. Ne kadar hızlı yürüdüysem yine yetişemedim. Başka bir konak yerinde onu yine gördüm. Namaz kılıyordu. Bütün a'zâları titriyor, gözlerinden yaşlar akıyordu. Namazını bitirsin de helâllaşayım dedim. Namazını bitirdi. Yanına yaklaştım. Bana, "Ey Şakîk" diyerek; "Ben tövbe eden, îmân edip sâlih ameller işleyen ve sonra doğru yolu bulan kimseleri elbette af ederim" Taha sûresi 82. âyet-i kerîmesini okudu. Beni bırakıp uzaklaştı. Kendi kendime, "Bu genç yüksek bir evliyâ olmalı, ikinci defa ismimi ve kalbimdekini bildi" dedim. Başka bir konak yerinde yine onu gördüm. Bir kuyunun başında, elindeki kısa ipli kova ile su çıkarmak istiyordu. Kova suya düştü. Ellerini kaldırıp, "Yâ Rabbî! Sen benim Rabbimsin, su aşağıdadır. Kuvvet sendedir, su içmek istiyorum" diye duâ etti. Kuyudaki su yükseldi. Elini uzatıp kovasını doldurdu. Abdest alıp dört rek'at namaz kıldı. Bir kum yığınına doğru gitti. Eliyle kumları kovanın içine döktü. Çalkalayıp içti. Yanına gidip selâm verdim. Selâmımı aldı. "Hak teâlânın sana ihsân ettiği ni'metlerin fazlasından beni de taamlandır (doyur)" dedim. "Hak teâlânın ni'metleri açık veya gizli her zaman bize gelir. Hak teâlâya hüsn-i zanda bulun" deyip, kovasını bana verdi. Kavrulmuş buğday ile şeker vardı. Ondan daha lezzetli bir şey yememiştim, yedim ve doydum. Mekke'ye gelinceye kadar onu bir daha göremedim. Mekke'de gece yarısı namaza durmuştu. Tam bir huşû' ile inleyip ağlardı. Bütün gece böyle devam etti. Sabah oldu. Namaz kılıp tavaf edip dışarı çıktı. Arkasında hizmetçiler vardı. İnsanlar etrâfına toplandılar. "Bu zât kimdir?" diye sordum, "Mûsâ bin Ca'fer bin Muhammed bin Ali bin Hüseyin'dir" dediler. "Yolda bu zâttan şöyle şöyle acâib hâller gördüm" dedim. "Bu acâib hâller bu seyyid için acâib değildir dediler."

Onu seven Hâlid ez-Zabbâlî şöyle anlatıyor: Halife Mehdî, İmâm Kâzım'ı ilk defa çağırmıştı. Mûsâ Kâzım, bana, yol hazırlığı için çarşıdan ba'zı şeyler almamı buyurdu. Yüzüme baktı ve: "Seni üzüntülü görüyorum, ne oldu?" diye sordu. Ben de, "Niçin üzülmiyeyim, bir zâlimin yanına gidiyorsunuz, sonunuzun da ne olacağı belli değildir" dedim. "Hiç korkma, falan ay, falan günde geri döneceğim. Akşamleyin beni beklersin" buyurdu. Ay ve günleri sayıyordum. Buyurduğu gün geldi. Güneş batmasına az kalmıştı. Kimse gelmedi. Şeytan da içime vesvese düşürdü. Kalbimde bir şüphe uyanmasından korkuyordum. Çok sıkıldım. O sırada Irak tarafından bir karaltı göründü. Mûsâ Kâzım hazretleri bir katıra binmişti. "Ey falan!" diye seslendi. "Buyurun efendim buradayım" dedim. "Az kalsın, kalbine şüphe geliyordu değil mi?" buyurdu. "Evet öyle olacaktı" dedim. Sonra, "Allahü teâlâya hamd olsun ki, bu zâlimden kurtuldun" dedim. "Beni bir daha oraya götürecekler o zaman kurtulamıyacağım" buyurdu.

Menkıbeleri çeşitli kitaplarda toplanmıştır. "Nûr-ül-Ebsâr"da anlatılan menkıbelerden ba'zıları şunlardır:

Birgün Mûsâ Kâzım hazretlerinden, zamanın halifesi Hârûn Reşîd sordu:

"Sizler, kendinizin ehl-i beytten olduğunuzu söylüyor ve Resûlullahın zürriyetindeniz diyorsunuz. Halbuki aslında biz dedem Abbâs'dan (radıyallahü anh) dolayı Resûlullahın

soyundanız, siz de hazret-i Ali'nin evlâtlarısınız. İnsanların Nesebi ve soyu baba ile devam eder."

Cevabında buyurdu ki:

"Allahü teâlâ Kur'ân-ı kerîmde En'âm sûresi 84. âyet-i kerîmesinde buyuruyor ki, "İbrâhîm Peygamberin zürriyetinden olan Dâvûd, Süleymân, Eyyûb, Yûsuf, Mûsâ ve Hârûn!. Biz iyileri böylece mükâfatlandırırız. Ve ey Zekeriyya ve Îsâ." Bu âyet-i kerîmede Îsâ aleyhisselâm, İbrâhîm aleyhisselâmın soyundan sayılıyor. Halbuki Îsâ'nın babası olmadığı, herkes tarafından bilinmektedir. Bununla birlikte annesi tarafından İbrâhîm aleyhisselâmın zürriyetinden sayılmaktadır. Öyleyse, bizler de annemiz Fâtıma'tüz-Zehrâ "radıyallahü anhâ" tarafından Resûlullah efendimizin soyundan sayılırız."

Mûsâ Kâzım hazretlerini sevenlerden Medâin şehrindeki Îsâ isminde bir zât şöyle anlatıyor: Hacca gitmiştim. O sene Mekke'de kaldım. Sonra, bir sene de Medine'de kalayım diyerek oraya gittim. Musalla denilen yerde Ebû Zer-i Gıfârî hazretlerinin evi yanında bir yer kiraladım. Orada devamlı Mûsâ Kâzım'ın (radıyallahü anh) ziyâretine gidiyordum. Yağmurlu bir geceydi, yanında oturuyordum. Birdenbire, bana dediler ki, "Ey Îsâ, kalk evine yetiş! Evin, eşyalarının üzerine yıkıldı" koşarak evime geldim. Baktım ki, gerçekten ev yıkılmış, eşyalar altında kalmıştı. Birkaç işçi tuttum. Bütün eşyalarımı noksansız olarak enkazlar altından çıkardım. Yalnız abdest almak için kullandığım bir ibriğim kayboldu. Ertesi gün İmâm-ı Mûsâ Kâzım'ın (radıyallahü anh) yanına geldim. Bana buyurdular ki, "Eşyalarından kaybolan bir şeyin var mı?" Ben de, "Hayır efendim, yalnız abdest alırken kullandığım ibriğim kayıp!" İşte o zaman başlarını aşağıya indirip gözlerini yumdular. Bir müddet bekledikten sonra, başlarını kaldırıp bana dediler ki, "Sen bir gün önce ev sahibinin helasına gitmişsin ve bakracı da orada unutmuşsun? Şimdi git, ev sahibinin hizmetçisinden iste, sana versinler!" Ben de hemen koşarak geldim. Ev sahibinin hizmetçisinden ibriğimi istedim. O da, getirip teslim etti.

Abdullah bin İdris bin Senem'in rivâyeti de şöyledir: Hârûn Reşîd, bir gün veziri Ali bin Yektîn'e çok güzel elbiseler hediye etmişti. Bunların arasında, siyah ibrişimle dokunmuş, altın yaldızlı gömlek en iyisiydi. Padişahlara mahsûs bir elbiseydi. Ali bin Yektin, Mûsâ Kâzım hazretlerini çok sevdiği için bir miktar daha mal ilâve ederek hepsini Mûsâ Kâzım'a (radıyallahü anh) gönderdi. Gömlekten başka bütün hediyeleri kabûl ettiler. Gömleği geri gönderip, bunu saklamasını, bir gün lâzım olacağını söylediler. Birgün Ali bin Yektîn, kölelerinden birine kızıp kovdu. O köle, Hârûn Reşîd'e gidip, "Benim efendim Mûsâ Kâzım'ı imâm edinmiştir. Ona çok mal gönderiyor, hattâ sizin ona ikram ettiğiniz ibrişimli! altın yaldızlı gömleği bile hocasına gönderdi" dedi. Hârûn Reşîd, kızıp Ali bin Yektîn'i çağırttı, "Sana giydirdiğim gömleği ne yaptın?" diye sordu. Ali bin Yektîn, "Bendedir ey mü'minlerin emîri!" dedi. Hârûn Reşîd, hemen getirmesini istedi. O da kölelerinden birisini çağırıp, "Benim sarayımda falan odaya git, anahtarını falandan iste, odada bir sandık vardır. Kapağını aç, içinde mühürlü bir kutu göreceksin. O kutuyu getir" dedi. Kölesi derhal kutuyu getirdi. Kutuyu açınca, içindeki gömleği gördüler. Güzel kokular da sürülmüştü. Hârûn Reşid'in öfkesi geçti. Ali bin Yektîn'e, "Bunu yerine gönder, hatırını da hoş tut! Bundan sonra senin hakkında söylenen sözlere aldırmam. Bu elbise yanında olmasaydı, seni cezalandıracaktım. Fakat işin doğrusu meydana çıktı. Bundan sonra, bir şeyi araştırmadan hakkında hüküm vermeyeceğim" dedi. Başka hediyeler ve ihsânlarda bulunarak gönderdi. Fesatlık yapan köleye de gereken cezası verildi.

İshâk bin Ammâr şöyle anlatıyor: "Mûsâ Kâzım, Hârûn Reşîd tarafından hapsedildiği zaman, İmâm-ı a'zam Ebû Hanîfe hazretlerinin iki talebesi olan Ebû Yûsuf ile Muhammed Şeybânî (rahmetüllahi aleyhima) ziyâretine gitmişlerdi. Maksatlarından biri de ilmi hakkında bilgi sahibi olmaktı. İlminden sorup denemek istiyorlardı. Tam o sırada hapishânenin nöbetçisi yanına geldi ve; "Ey mübârek efendim, bugünkü nöbetim bitti. Yarın dönüşümde, bir ihtiyâcınız varsa, getireyim" dedi. İmâm-ı Mûsâ Kâzım, "Bir ihtiyâcım yoktur" dediler Sonra, Ebû Yûsuf ile Muhammed Şeybânî'ye dönerek, "Ben bu adama hayret ediyorum. Yarın döneceğini zan ediyor ve ihtiyâçlarımı soruyor. Halbuki Onun eceli gelmiştir ve yarın ölecektir" İmâm-ı a'zam hazretlerinin iki talebesi de, Mûsâ Kâzım'ın böyle söylemesine hayret ettiler ve: "Biz, bu zâtı zâhiri ilimlerden imtihan etmek istedik. Bu ise, bâtınî ilimden bize haber veriyor. Bunun bu sözünü deneyelim" diyerek kalkıp gittiler. Adamın evine yakın bir yere nöbetçi koydular ve ona, "Bu evde birşey gördüğün zaman, gelip bize haber ver!" dediler. Gece yarısında evde bir ağlama sesi yükselmeğe başladı. Nöbetçi gelip hemen haber

verdi. İmâm-ı Ebû Yûsuf ile Muhammed Şeybânî geldiği zaman ev sahibinin öldüğünü gördüler. Mûsâ Kâzım hazretleri için olan hayretleri ve O'nun büyüklüğü hakkında zanları bir kat daha arttı.

Muhammed bin Abdullah el-Bekrî: "Borç istemek için Medîne-i münevvereye gelmiştim. Bana bu husûsta yardımcı olabilecek bir kişiyi çok aradım fakat bulamadım. En sonunda yorulup, kendi kendime:

Ebü'l-Hasen Mûsâ bin Ca'fer'e gitsem, durumumu ona anlatsam, iyi olur. Belki birşeyler elde ederim, diye düşündüm. Kararımı verip, "Negamâ" denilen yerdeki bahçesinde onu buldum. Beni görünce küçük bir hizmetçisi ile yanıma geldi. Elinde bir kalbur, kalburun içinde hurma vardı. O ve ben hurmadan yedik. Sonra bana bir ihtiyâcım olup olmadığını sordu. Ona durumumu olduğu gibi anlattım. Bunun üzerine içeri girdi. Az sonra yanıma geldi. Hizmetçisine sen git, dedi. Elini elime uzattı. Bana bir kese verdi. İçinde üçyüz dinar vardı. Sonra kalkıp, gitti. Ben de bineğime binip, oradan ayrıldım."

Mûsâ Kâzım hazretleri çok cömert idi. Birisi ona devamlı içerisinde dinar bulunan keseler gönderiyordu. Bu keselerin içerisinde, ba'zan ücyüz, ba'zan dörtyüz, ba'zan ikiyüz dinar bulunuyordu. Mûsâ Kâzım hazretleri eline geçen bu dinar keselerini yanında biriktirmez, onları Medîne-i münevvere fakirlerine dağıtırdı.

Yahyâ bin Hasen anlattı: "Medîne-i münevverede birisi Mûsâ Kâzım hazretlerine eziyet edip kırıcı sözler söylüyordu. O'nu sevenler, ona devamlı "Bize izin ver, şuna bir haddîni bildirelim" diyorlardı. Fakat Mûsâ Kâzım hazretleri böyle bir işe teşebbüsten onları şiddetle men ediyordu. Bir gün, kendisine hakarette bulunan şahsın nerede olduğunu sordu. Medîne-i münevverenin civarında bir yerde olduğunu, söylediler. Mûsâ Kâzım, bineğine binerek, onun tarlasının olduğu yere gitti. Onu orada buldu. Tarla'ya katırı ile girdi. O şahıs ona, "Tarlaya basma" diye bağırdı. Mûsâ Kâzım onun yanına kadar geldi. Yanına oturdu. Ona, "Ne kadar zararın oldu?" deyince, o şahıs "Yüz dinar" deyip, "Sen kaç dinar umuyordun?" diye sordu. Mûsâ Kâzım "Bilmiyorum. Gaybı ancak Allahü teâlâ bilir. Ne kadar, zarara uğradığını bilmediğim için sana, (Ne kadar zararın olduğunu tahmin ediyorsun?) diye sordum." Bu söz üzerine o şahıs, "Öyleyse, ikiyüz dinar istiyorum" dedi. Mûsâ Kâzım ise ona üçyüz dinar verdi. Mûsâ Kâzım'a daha önce hakaretlerde bulunan o şahıs, onun bu cömertliği ve ihsânına hayran kaldı. Kalkıp, Mûsâ Kâzım hazretlerinin başını öptü ve sonra birbirinden ayrıldılar. Mûsâ Kâzım (radıyallahü anh) oradan ayrılınca, Mescid-i Nebevî'ye (Resûlullah efendimizin mescid-i şerîfine) gitti. Yine orada o şahısla karşılaştı. Fakat kendisini seven yakınları onu orada görünce, hemen üzerine yürümek istediler. Fakat Mûsâ Kâzım hazretleri onlara: "Hangisi hayırlı; sizin yaptığınız mı, yoksa benim istediğim mi? Ben ona yakınlık göstermek sûretiyle ıslâh olmasını düşünmüştüm" dedi.

Kızkardeşi onu şöyle anlatır: "O yatsı namazını kıldığı zaman, Allahü teâlâya hamd eder ve duâ eder, bu hâli gece bitinceye kadar devam ederdi. Gece bitince, tekrar kalkar, Sabah namazını kılardı. Sonra, bir miktar, zikir ile (Allahü teâlâyı anmakla) meşgûl olur, bu durumu güneş doğuncaya kadar devam ederdi. Sonra, kuşluk vaktine kadar oturur. Daha sonra hazırlanır, dişlerini misvaklar, zeval öncesine, kadar uyur. Uykudan, uyanınca, abdest alır, ikindiye kadar namaz kılar, namazı bitirince, kıbleye doğru dönerek, akşam namazına kadar Allahü teâlâyı zikrederdi. Sonra tekrar, akşam ile yatsı arası namaz kılardı. Bu onun hergünkü âdeti idi."

Mûsâ Kâzım hazretleri, Resûlullah efendimizin yüksek nesebine sahip olan Ehl-i beytin en büyüklerindendir. Nûrlu kalbine akıp gelen ilmin ve feyizlerin çokluğu, akıl ve dil ile anlatılamaz. İnce ma'rifetleri bildiren sözleri, nükte ve latifeleri çok meşhûrdur. Hikmetli sözlerinden biri şöyledir: Buyurdular ki: "Arkadaşlık ettiğin biri, önceleri hâli hâline uyar, sonraları kalbine sıkıntı verirse, hemen kendine bak! Kendi eğriliğini anlarsan, hemen tövbe et. Doğru olduğunu anlarsan, bilesin ki, o arkadaşın yoldan sapmıştır. Bu durumda dur, biraz düşün. Hemen ondan ayrılma! Onu yalnız başına bırakma. Cenâb-ı Hak tarafından bir düzelme gelinceye kadar bekle."

Rivâyet edilir ki, Mûsâ bin Ca'fer el-Hâşimî (Mûsâ Kâzım) hazretleri Mescid-i Nebevî'ye girip, gecenin ilk vaktinde secdeye vardı. Secdede şöyle dediği duyuldu: Yâ Rabbî! Günahım çok, fakat senin affın büyük. Bunu sabaha kadar tekrar etti."

¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾

1) Câmi’u kerâmât-il-evliyâ; cild-2, sh. 269

2) Vefeyât-ül-a’yân, cild-5, sh. 308-310

3) Tabakât-ı İbn-i Sa’d; cild-3, sh. 244

4) Hadâikul-verdiyye; sh. 40

5) El-A’lâm; cild-7, sh. 321

6) Nûr-ul-ebsâr; sh. 142

7) Târîh-i Bağdâd; cild-13, sh. 27

8) Sıfat-üs-safve; cild-1, sh. 103

9) Mîzân-ül-i’tidâl; cild-3, sh. 201

10) El-Bidâye ven-Nihâye; cild-10 sh. 183

11) Tehzîb-üt-tehzîb cild-10, sh. 340

12) Kâmûs-ul-a’lâm cild-6, sh. 4478

13) Se’âdet-i Ebediyye; sh. 1049

14) Eshâb-ı Kirâm; sh. 364

15) Şevâhid-ün-nübüvve; cüz-7 sh. 19